

496. 4.

VERSLAG.

Vele leden hadden tegen dit wetsontwerp ernstig bezwaar. Zij zagen daarin een zeer gevaarlijk precedent. Indien de Staat nu steun gaat verlenen, zal hij zich niet meer afzijdig kunnen houden, wanneer een nieuwe debacle in het bankwezen ontstaat. Wordt deze eerste stap gedaan, dan volgen er onvermijdelijk meer. Dat de Staat ook in 1914 en in 1918 het middenstandskrediet heeft gesteund, doet hierbij niet ter zake. In die jaren waren de omstandigheden abnormaal en dreigde een algeheele verstoring van het economische leven. Dit is thans niet het geval. De malaise van den tegenwoordigen tijd was door velen voorzien. Dergelijke periodes komen meer voor, hetgeen van de gebeurtenissen van 1914 en 1918 niet kan worden gezegd.

De hier aan het woord zijnde leden hadden tegen deze steunverleening des te meer bezwaar, omdat de steun wordt verleend aan banken, waarvan de leiding, naar men meende te weten, alles behalve onberispelijk is geweest. Dat deze banken echte middenstandsbanken zouden zijn, is bovendien niet juist. De bank te 's Hertogenbosch b. v. voerde een soort bankpolitiek; zij heeft, naar men meende te weten, emissies gedaan, leeningen geplaatst van kerken, kloosters en krankzinnigengestichten en zich in markenspeculaties begeven. Voor deposito's, die dadelijk opvorderbaar waren, werd 5 pct. rente gegeven. Op verschillende plaatsen werden bijkantoren gesticht op veel te grooten voet, terwijl de directeurs dier bijkantoren niet uit deskundige kringen werden benoemd. Zelfs de directie der Centrale banken was niet in vakkundige handen.

Voorts merkten deze leden op, dat deze banken uitsluitend ten behoeve van een deel van den middenstand werkten. Slechts aan Roomsch-Katholieken werd krediet gegeven. Aan den anderen kant werden de Roomsch-Katholieke middenstanders naar deze banken gedreven. Werd door een deel der hier aan het woord zijnde leden dergelijk optreden niet sympathiek geacht, omdat de verdeeldheid onder de bevolking daardoor wordt bevorderd, een ander deel dezer leden verklaarde tegen dit separatisme geen bezwaar te hebben, mits dan ook de gevolgen daarvan door de deelnemers zelf worden gedragen. Door deze banken werden Roomsch-Katholieken in staat gesteld op zeer voordeelige voorwaarden geld te krijgen en daardoor met anderen te concurreren. Nu in dit bedrijf een debacle is gekomen, behoort het niet met staatszorg op de been te worden geholpen.

Eenige leden hadden bovendien tegen het stelsel van middenstandsbanken op zich zelf bezwaar. De fout daarvan is, dat de cliënteel gezocht wordt in een bepaald milieu, waardoor de instelling een philanthropisch karakter krijgt. Kredieten worden vaak verleend aan hen, die door andere banken niet kredietwaardig worden geacht. Dit is verkeerd en zal meermalen tot verkeerde toestanden leiden.

De leden, die bovenbedoelde bedenkingen aanvoerden, erkenden, dat de door de Regeering voorgestelde steun niet rechtstreeks aan de banken wordt verleend, maar aan de debiteuren. Zij merkten echter op, dat deze steun toch ook indirect aan de banken ten goede komt. Immers daardoor komt van de debet-

posten van de banken meer terecht dan anders het geval zou zijn geweest. Ook andere banken zijn ten ondergegaan, zonder dat de Regeering zich geroepen heeft geacht, steun te verlenen ten behoeve van de debiteuren.

Enkele leden hadden principieele bedenkingen tegen iederen steun aan banken door de Regeering.

Andere leden waren van oordeel, dat het wetsontwerp aanbeveling verdient. Zij merkten op, dat de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand zelf tweemaal door de Regeering is geholpen. Ook de tuinders zijn met krediet gesteund. Weliswaar bestond ook bij deze leden niet veel geneigdheid om aan de onderhavige banken steun te verlenen, maar de ramp, die door de financieele moeilijkheden dier banken zal worden te weeg gebracht, zal zoo groot zijn en zich zoo ver uitstrekken, dat het algemeen belang er ernstig door zal worden geschaad. Het optreden van de Regeering wordt daardoor voldoende gemotiveerd.

Sommige leden waren van oordeel, dat door deze aangelegenheid wederom wordt aangetoond, hoe noodzakelijk het is, dat het geheele bankbedrijf onder Regeeringstoezicht komt.

Van verschillende zijden werd bezwaar gemaakt tegen de overhaaste wijze, waarop de behandeling van deze aangelegenheid op verzoek der Regeering moet plaats hebben. Dit bezwaar werd te sterker gevoeld, omdat de Regeering een blanco krediet vraagt. Men vroeg dan ook, of niet een bepaald bedrag in dit wetsontwerp kan worden genoemd. Mocht het bezwaarlijk zijn het vereischte bedrag reeds thans bij benadering vast te stellen, dan zou althans een maximum kunnen worden bepaald, dat later zoo noodig bij de wet zou kunnen worden verhoogd. Bovendien zijn voor een zoo overhaaste behandeling de door de Regeering verstrekte inlichtingen onvoldoende. Het zal noodzakelijk zijn, dat deze worden aangevuld. In de eerste plaats vroeg men overlegging van de statuten en van de balans, zoowel van de Hanzebank te Utrecht als van die te 's Hertogenbosch. Ook vroeg men, hoeveel zekerheid is gegeven door hypotheeken, door effecten, door koopmansgoederen of door persoonlijke borgstelling. Hoe groot zijn de verliezen, die reeds geleden zijn? Hoe groot is de deposito-schuld? Hoeveel papier is verdisconteerd en hoeveel is ondergebracht bij de Nederlandsche Bank? Ook vroeg men, hoe de betrekkingen zijn tusschen deze banken en de Nederlandsche Bank. Voorts zou men gaarne vernemen, hoe het staat met de spaarbanken, die aan deze instellingen zijn verbonden. Men meende te weten, dat bij deze spaarbanken aan de inleggers een rente van 5⁰/₁₀₀ 's jaars werd vergoed. Zijn deze gelden goed belegd, of zijn zij in het bedrijf der Hanzebanken opgenomen? Zoo ja, zullen dan ook zij, die hun spaarpenningen aldus hebben verloren, door de Regeering worden geholpen?

Eenige leden vroegen, of de Regeering reeds eenigen tijd wist, dat de toestand van deze banken niet in orde was; zoo ja, had dan het publiek niet eerder moeten zijn ingelicht? Men meende te weten, dat de Hanzebank te 's Hertogenbosch reeds bijna een half jaar geleden al haar vorderingen op haar debiteuren overdroeg aan de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven. Was dit reeds een begin van de debacle, waarom is dan de zaak zoolang slepende gehouden? De steunverleening had dan eerder ter sprake kunnen komen en tijdig kunnen zijn behandeld. In dit verband werd er door enkele leden op gewezen, dat het zeer de aandacht had getrokken, dat op een vergadering van middenstandskredietinstellingen, einde Maart van dit jaar gehouden, aandrang werd uitgeoefend op de Regeering om het saldo van den post-chèque- en girodienst ter harer beschikking te stellen. Waren de Hanzebanken toen reeds op de hoogte van haar toestand, dan achtte men dezen aandrang zeer afkeurenswaardig.

Verscheidene leden zouden gaarne nadere inlichtingen ontvangen over de bedoeling van de Regeering. Op blz. 2 der Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat de Staat zich in 1919 onder bepaalde voorwaarden tegenover de Nederlandsche Bank borg gesteld heeft voor de helft harer even-

tueel te lijden verliezen op hare vorderingen ten laste van de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand. Deze leden zouden gaarne vernemen, of thans weer deze methode zal worden toegepast. Uit hetgeen op bldz. 8 der Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, meenden zij echter te moeten opmaken, dat dit niet het geval zal zijn.

Voorts werd gevraagd, hoe de Regeering de kredietwaardigheid der verschillende debiteuren zal beoordeelen. Men achtte dit zeer moeilijk, omdat de goede debiteuren vermoedelijk bij andere banken zullen worden ondergebracht, zoodat de twijfelachtige posten voor Staatsgarantie in aanmerking zullen komen. Gevraagd werd, of het niet gewenscht zou zijn een commissie van bij uitstek deskundige personen te benoemen, die met dat onderzoek zouden kunnen worden belast.

Men merkte voorts op, dat indien een centraal instituut voor het Hanzekrediet tot stand komt, alleen één garantie aan de Nederlandsche Bank noodig is. Indien de Algemeene Centrale Bankvereniging hare bemiddeling verleent, is er een Staatsgarantie voor die Bank en een voor de Nederlandsche Bank noodig. Ten aanzien van eerstgenoemde Bank wordt gesproken van een premier risque verzekering; men zou gaarne vernemen, of dit ook ten aanzien van de Nederlandsche Bank de bedoeling is.

Gevraagd werd, hoe de garantie van een nader te bepalen percentage van premier risque zal worden geregeld. Zal een percentage voor elken debiteur op zich zelf worden bepaald

of een percentage van het geheele overgenomen bedrag? In het laatste geval bestaat weinig waarborg, dat ieder debiteur op zich zelf zal worden beoordeeld.

Opgemerkt werd, dat bij het tuinders- en kweekerskrediet door de Regeering de eisch is gesteld, dat voor een klein percentage door anderen borg moet worden gesteld, b.v. door familie of bekenden van den debiteur. Men gaf in overweging een dergelijke voorwaarde ook voor dit geval te bepalen, omdat daardoor zekere waarborgen worden verkregen ten aanzien van de kredietwaardigheid.

De Commissie van Rapporteurs, vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn bovenstaande opmerkingen alsnog schriftelijk te beantwoorden, is van oordeel, dat de openbare behandeling van dit wetsontwerp daarmede voldoende zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld, 20 Juni 1923.

VAN VUUREN.

MOEREL.

ZIJLSTRA.

VAN BOETZELAER VAN DUBBELDAM.

J. TER LAAN.